Den nejlepších přátel 8. června

08.06.2026

8. červen je od roku 1935 ustanoven neoficiálním dnem nejlepších přátel. A kdo je nejlepší přítel člověka už zhruba 15 000 let?

Vztah mezi člověkem a psem je jedním z nejpozoruhodnějších spojenectví v historii naší planety. Žádný jiný živočišný druh s námi nesdílí tak hluboké emoce, domovy a životy jako pes domácí (*Canis lupus familiaris*). Jak se ale z obávaného predátora, jakým je vlk, stal společník, který s námi spí v posteli a hlídá naše děti?

Vědci se dlouho přeli o to, kdy přesně k domestikaci došlo a kde se vzal první pes. Díky moderní genetice dnes víme, že k domestikaci došlo v období svrchního paleolitu, přibližně před **15 000 až 30 000 lety**. To znamená, že pes byl domestikován ještě v době, kdy lidé byli lovci a sběrači, dlouho před vznikem zemědělství.

Současní psi nepocházejí z moderního vlka obecného, kterého známe z dnešních lesů. Oba druhy mají **společného předka** – již vyhynulý druh pleistocénního vlka.

Co se týče místa, genetické stopy vedou na několik míst najednou (Sibiř, východní Asie, západní Evropa). Některé studie dokonce naznačují, že k domestikaci mohlo dojít **nezávisle na sobě na dvou různých místech planety**.

Představa, že pravěký lovec chytil vlčata, zavřel je do ohrady a vycvičil je, je dnes již překonaná. Vlci se nedají snadno ochočit. Mnohem pravděpodobnější je, že se vlci **domestikovali sami**.

Lidé v paleolitu za sebou zanechávali zbytky jídla a kostí. Pro méně plaché a méně agresivní vlky to byl snadný zdroj obživy.

Vlci, kteří měli nižší hladinu stresového hormonu (kortizolu) v blízkosti lidí, měli k jídlu lepší přístup. Tito „odvážní a klidní“ jedinci přežívali spíše a předávali své geny dál.

Lidé si brzy uvědomili, že přítomnost těchto šelem má své výhody. Vlci měli skvělý sluch a čich, fungovali jako alarm před jinými predátory a pomáhali při lovu. Na oplátku dostávali bezpečí a stabilní přísun potravy.

Zajímavost: Tento proces radikálně změnil nejen chování zvířat, ale i jejich vzhled. Jde o tzv. *syndrom domestikace* – zvířatům se zmenšily zuby, zkrátila tlama, uši jim začaly plandat a objevila se strakatá srst.

Jakmile se pouto mezi člověkem a psem upevnilo, lidé začali proces řídit. S přechodem na zemědělství (před cca 10 000 lety) se radikálně změnily lidské potřeby a s nimi i psi.

Už nebylo potřeba jen divokých pomocníků na lov mamutů. Lidé začali psy selektivně křížit pro specifické úkoly. Vznikly tak první funkční typy psů: pastevečtí psi, chrti a honiči, tažní psi a ovčáčtí psi.

Exploze plemen, jakou známe dnes (od čivavy po německou dogu), je však záležitostí až posledních zhruba 200 let, kdy v devatenáctém století propukla móda psích výstav, byly vytvořeny plemenné standardy a vznikly přísné plemenné knihy.

Při pohledu do očí mezi člověkem a psem dochází u obou k vyplavování **oxytocinu** – hormonu lásky a pouta. Psi se zkrátka nabourali do našeho sociálního systému a stali se naší biologickou rodinou.

Domestikace psa nebyla jednostranným podmaněním přírody. Byl to oboustranný proces, který navždy změnil lidské dějiny. Bez psů by naši předkové možná nepřežili kruté zimy, neuchránili svá stáda a nerozšířili se po celé planetě.

Když se dnes podíváte na svého psa, jak spokojeně spí na gauči, nedíváte se jen na domácího mazlíčka – díváte se na výsledek 15 000 let úspěšné evoluční spolupráce.

Dnešní den nejlepších přátel si spolu užijte tak, jak to máte rádi.